

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
V-QISM**

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
V-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqov, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

KORPORATIV BOSHQARUVDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY TAHLILI.....	12
I. R. Berdikulova	
TEKSTIL SANOATIDA SUV ISTE'MOLI VA QAYTA ISHLASH ULUSHI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK: 20 DAVLAT MISOLIDA KORRELYATSIIYA VA K-MEANS KLASTER TAHLILI.....	16
Zayniyev Diyorbek Zokir o'g'li	
Turobova Hulkar Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA BIZNES BIRLASHUVLARINI HISOBGA OLISHNI MHXS (IFRS) 3 ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	24
Davletov Ikrom Raximberganovich	
VINOCHILIK SANOATI KORXONALARIDA TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR AUDITINI TASHKIL QILISH VA O'TKAZISH TARTIBI.....	33
Jo'rayev Dilshod Xudoyqulovich	
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ	38
Абдуллаева М.Б.	
AGROSANOAT MAJMUASIDA INTEGRATSION TUZILMALARNING ISTIQBOLLI SHAKLLARINING NAZARIY ASOSLARI.....	44
Murodov Sherzodbek Murod o'g'li	
RESPUBLIKADA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING BOZOR MEXANIZMI.....	51
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MAHALLALARDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHGA KO'MAKLASHISH.....	55
Niyozov Zuxur Davronovich	
Yarlaqabov Faxriddin Baxodir o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОТЧЕТА О ФИНАНСОВОМ ПОЛОЖЕНИИ КОМПАНИИ В СООТВЕТСТВИИ С ТРЕБОВАНИЯМИ МСФО	58
Худойкулова Дилора Дилмуродовна	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSIYALARI TARKIBI VA ULARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINING IQTISODIY TAHLILI.....	64
Karimova Saodatxon Ulug'bek qizi	
XALQARO MOLIVAVIY HISOBOT STANDARTLARIGA MUVOFIQ JORIY AKTIVLARNI HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	71
Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
DAVLAT TOMONIDAN TURIZM SOHASINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	77
Karimova Dilafruz Sadridin qizi	
МЕТОДЫ АНАЛИЗА ЦИФРОВИЗАЦИИ В РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	82
Ахмедова(Жабборова) Нилуфар Икболжон кизи	
AHOLI ZICH JOYLASHGAN HUDUDLARDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIY-IQTISODIY OMILLARI VA HORIIYIY TAJRIBA TAHLILI	89
Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna	
Nematjonova Risolatxon Dilshodbek qizi	
JANUBIY KOREYA TAJRIBASIDA CHIQINDILARNI BOSHQARISHDA EPR TIZIMI VA RAQAMLI YECHIMLARINING O'RNI	94
Otarbayev Zamir Zairovich	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	SANOAT SALOHİYATI SAMARADORLIGINI INVESTISIYALAR ASOSIDA OSHIRISHNING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI	100
	Urazaliyev Bekzod Sultanbayevich	
	ЦИФРОВЫЕ НАВЫКИ КАК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЖЕНСКИХ КАДРОВ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	107
	Дониёрова Зухрабону Алишер кизи	
	TURIZM SUG'URTASI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	113
	Хо'jamov Akbar Bahriddinovich	
	KELAJAKDAGI GLOBAL VA MINTAQAVIY IQLIM O'ZGARISHI HAMDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH ZARURIYATI.....	118
	Djumayev Askar Xaydarovich	
	SAMARQAND VILOYATI UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA RESURSLARNI BOSHQARISH SAMARADORLIGI.....	123
	Erdonov Muhammadamin Erdon o'g'li	
	Qahhorova Nargiza Qahramonovna	
	Rafiqjonov Damir Raxim o'g'li	
	Jamilov Firdavs Otabek o'g'li	
	ПУТИ РАСШИРЕНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УПРАВЛЕНИИ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ	129
	Норкулов Хабибулло	
	Абдурасулова Шахзода	
	Бахриддинов Дилшодбек	
	NATIV BRENDING VOSITASI SIFATIDA UGC VA EGC: GLOBAL TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTON BOZORIGA MOSLASHUV	135
	Yuldasheva Mahliyo Baxtiyor qizi	
SOLIQ TO'LOVCHILARGA XIZMAT KO'RSATISHDA RAQAMLASHTIRISH ORQALI SOLIQ MA'MURCHILIGINING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	138	
Shamsiyev O'ktam Sayfitdinovich		
НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ И ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦИФРОВОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ ПРИ УПРАВЛЕНИИ БИЗНЕС-ПРОЦЕССАМИ	147	
Джуманов А.А.		
BANK SEKTORIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA XARAJAT SAMARADORLIGI: XALQARO TAJRIBA ASOSIDA EKONOMETRIK BAHOLASH.....	157	
Masharipova Durdona Ulug'bekovna		
РАЗВИТИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ.....	164	
Джуманов А.А.		
DAVLAT XARIDLARIDA SUN'IY INTELLEKTGA ASOSLANGAN NARXLAR MODULINI JORIY ETISH: KORRUPSIYAGA QARSHI KOMPLAYENS, HISOBDORLIK VA RAQOBATNI KUCHAYTIRISH YO'NALISHLARI.....	174	
Rahmanov Furqat Temirovich		
АНАЛИЗ НА ОСНОВЕ МОДЕЛИ АЛЬТМАНА ПРИ ОЦЕНКЕ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179	
Ибрагимов Гайратжон Артикович		
TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI BOSHQARISHNINZ ZAMONAVIY MODELLARI VA KOMPLAYENSNAZORAT TIZIMINI RIVOJLANTIRISH	186	
Fayziyev Sherzod Djunaydilloyevich		
SUN'IY INTELLEKTNING MEHNAT UNUMDORLIGI VA MOBILIGIGA TA'SIRI.....	192	
Shakarov Zafar Gafforovich		

URGUT ERKIN IQTISODIY ZONASIDA SANOAT TARMOQLARINI KLASTERLASH SAMARADORLIGINING TAHLILI	198
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich	
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li	
Uzoqov Rafiq O'lmas o'g'li	
INFRATUZILMA INVESTITSİYALARINING AHOLI FAROVONLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA HUDUDIY XUSUSIYATLARI	204
Jiyanov Laziz Najimovich	
«ЗЕЛЁНОЕ» ВОДОСНАБЖЕНИЕ В ЗАСУШЛИВЫХ РЕГИОНАХ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	210
Курбанова Дилфуза Махсудовна	
TALABALARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIKPSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	217
Karimova Feruza Xamidullayevna	
PAXTACHILIKDA ZAMONAVIY AGROTEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA EKOLOGIK MUVOZANAT TA'MINLASHNING IQTISODIY MEXANIZMI.....	221
Ishniyazov Zoxid Normamatovich	
FUQAROLAR MUROJAATLARI MA'LUMOTLARI ASOSIDA HUDUDLARNING IJTIMOIIYIQTISODIY RIVOJLANISH DARAJASINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	226
Inomov Daniyar Valijonovich	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA QIMMATLI QOG'OZLAR BILAN OPERATSIYALARNI TAKOMILLASHTIRISH: HOLAT TAHLILI VA TAVSIYALAR.....	232
Niyozov Zuhur Davronovich	
Xolmurotov Sardor	
Haydaraliyev Avaz	
YAQIN SHARQDA TURIZM EKSPORTI STRATEGIYALARI VA ULARNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH IMKONIYATLARI: BAA VA SAUDIYA ARABISTONI TAJRIBASI ASOSIDA QIYOSIY TAHLIL	238
Tolibova Aziza To'lqin qizi	
BANKLARDA IJARA MUOMALALARINI TARTIBGA SOLUVCHI ME'YORIY - HUQUQIY ASOSLAR VA XALQARO STANDARTLAR.....	243
Sativaldiyeva Gulchexra Xudayberdiyevna	
QURILISH MATERIALLARI KORXONALARIDA STRATEGIK RISK-MENEJMENT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	247
Masharipova Sevara	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	251
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
Muhammadjonova Iroda Bahodir qizi	
BALIQCILIK TARMOG'INI INTENSIV RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	256
Iskandar Yunusov	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA BARQAROR QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI: AGROEKOLOGIK VA IJTIMOIIY-IQTISODIY YONDASHUVLAR INTEGRATSIYASI	262
Mirzanov Berdak Joldasbeviç	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING IPOTEKA KREDITLASH JARAYONINI OPTIMALLASHTIRISH MEXANIZMLARIGA TA'SIRI	268
A'zamxo'jayeva Nihol	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI STATISTIK KO'RSATKICHLAR TIZIMI: METODOLOGIYA VA TAKOMILLASHTIRISH	273
Aysachev Abdulfotix Abdulfaizovich	

O'ZBEKISTONDA XIZMATLAR EKSPORTINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	278
Ruziyeva Nigina Baxtiyorovna	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA TA'LIM TIZIMIDA OLIB BORILGAN ISLOHOTLAR (MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMI MISOLIDA)	284
G.A. Norbo'tayeva	
YASHIL MARKETING VA ESG INTEGRATSIYASI: STATISTIK TAHLIL VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	288
Charos G'ayratova	
РАЗВИТИЕ ЦИФРОВЫХ СИСТЕМ И ОБЗОР ИНСТРУМЕНТОВ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ.....	294
Джуманов, А.А.	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA INVESTITSİYALARNI JALB QILISH — IQTISODIY TARAQQIYOTNING MUHIM OMILI.....	303
Bayitova Rohatoy Bahrom qizi	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRUVCHILARNI SUG'URTA MEKANIZMLARI ORQALI MOLIYALASH MASALALARI	307
Xakimov Zafar Ibragimovich	
SOLIQ MA'MURCHILIGI ORQALI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING BARQAROR FAOLIYAT YURITISHINI TA'MINLASH MUAMMOLARI.....	314
Ahrorqulov Jonibek Otabek o'g'li	
FOOD PRICE VOLATILITY AND ITS EFFECTS ON LOW-INCOME HOUSEHOLDS	320
Rakhmatova Mukhlisa Dilshod qizi	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI.....	327
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	
MHS VA XUSUSIY SEKTOR KREDITLARI: MAMLAKATLARARO EMPIRIK TAHLIL.....	331
Davronbek Matyakubovich Matkarimov	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM XIZMATLARINI TASHKIL ETISHNING ZARURATI.....	336
Xasanova Yulduz Kayumovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA ALOQA KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	340
Saidqosimova Umida Ibragimovna	
PROSPECTS FOR DEVELOPING BROKERAGE AND UNDERWRITING ACTIVITIES OF COMMERCIAL BANKS IN UZBEKISTAN.....	345
Niyozov Zukhur	
Barnoyev Mirfayoz	
Yadgarov Avaz	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION: A GLOBAL REVIEW OF AI-POWERED TEACHING AND LEARNING	349
Begzod Nishanov	
BULUTLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA ELEKTRON TA'LIM RESURSLARINI BOSHQARISH MEKANIZMLARI.....	356
Raxim Matniyazov	
Umar Asrayev	
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ.....	367
Зугурова Зилола Дамировна	

EKOLOGIK NIZOLARNI HAL ETISHDA SUD AMALIYOTINING O'RNI: XALQARO TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUV	371
Gapparov Sarvar Xolmurodovich	
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДЕНЕЖНЫЕ ПЕРЕВОДЫ КАК ФИНАНСОВЫЙ РЕСУРС УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ И ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ КЛАССИФИКАЦИЯ	375
Гимранова О. Б.	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA KAMBAG'ALLIK DARAJASI TAHLILI (2010–2025-yillar)	383
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
MINTAQADA TABIIY KAPITALNI JAMG'ARISH SAMARADORLIGINI INTEGRAL INDEKS ASOSIDA BAHOLASH VA HUDUDLARNI TABAQALASHTIRISH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	388
Raximov Faxriddin Shavkatovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI UNDIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SOLIQ TO'LOVCHILAR XULQ-ATVORINI MODELASHTIRISH: INSTITUTSIONAL VA BIXEVIORISTIK YONDASHUVLARNING INTEGRATSIYASI	393
Urazmatov Jonibek Musurmanovich	
O'ZBEKISTON BANK SEKTORIDA RAQAMLI XIZMATLAR BOZORI: JORIY HOLAT, TENDENSIYALAR VA XALQARO TAJRIBA	398
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
KORXONALAR EKSPORT FAOLIYATINI BOSHQARISHDA INNOVATSION MOLIYAVIY INSTRUMENTLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	403
To'rayeva Yulduz Shamsiddin qizi	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	410
Islomov Shuhrat Marufjonovich	
Eshquvvatova Nodira Abdullayevna	
METHODOLOGICAL APPROACHES TO ENHANCING PROFESSIONAL COMMUNICATION SKILLS OF FUTURE TEACHERS IN A DIGITAL LEARNING ENVIRONMENT	416
Dilnoza Jorayevna Kuvatova	
MINTAQAVIY TURIZM RESURLARINING TASNIFI VA ULARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'NALISHLARI (SAMARQAND, BUXORO VA XORAZM VILOYATLARI MISOLIDA)	420
Sharipov Shahriyor Shamsiddin o'g'li	
O'ZBEK VA INGLIZ TILSHUNOSLIKLARIDAGI SUBYEKT VA PREDIKAT PARADIGMASI, ULARNING UMUMIY VA XUSUSIY JIHLTLARI	423
Azamova Gulruh Akbar qizi	
BUXORODA TURISTLAR XAVFSIZLIGI: TURISTLARNING XAVFSIZLIK HISSI VA MUAMMOLAR TAHLILI	428
Kurbanova Mohinur Xabib qizi	
Davronova Durdona Akobirovna	
BUXORO VILOYATIDA EKOLOGIK VA MADANIY TURIZMNI INTEGRATSIYALASHGAN YO'NALISHLARINI RIVOJLANTIRISH: BARQAROR RIVOJLANISH METODLARI VA ISTIQBOLLARI	436
Xayrullayeva Nilufarbegim Nematullo qizi	
РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В ПРИВЛЕЧЕНИИ ИСТОЧНИКОВ ИНВЕСТИРОВАНИЯ В ИННОВАЦИОННЫЕ ПРОЕКТЫ	445
Хашимова Н. А.	
QASHQADARYO VILOYATI AHOLISINI IJTIMOY HIMOYA QILISH TIZIMINING STATISTIK TAHLILI	454
M.Sh. Raximova	

O'ZBEKISTON SHAROITIDA ISLOMIY MOLIYALASHTIRISH XIZMATLARI RIVOJLANISHI HAMDA QONUNYIY QO'LLAB-QUVVATLANISHI.....	458
Raimbayev Azim Sultonovich Bolbekova Iroda Quvandiq qizi	
MHXS GA MUVOFIQ FOIZLAR, SOLIQLARNI TO'LAGUNGA QADAR OLINGAN FOYDANI HISOBGA OLISH MASALALARI.....	466
Amir Xudaykulov	

MHXS GA MUVOFIQ FOIZLAR, SOLIQLARNI TO'LAGUNGA QADAR OLINGAN FOYDANI HISOBGA OLIISH MASALALARI

Amir Xudaykulov

Termiz davlat universiteti "Moliya" kafedrası dosenti v.b.,

TDIU mustaqil izlanuvchisi

PhD. Termiz, O'zbekiston, E-mail: amir7x@mail.ru; xudoyqulova@tersu.uz

Tel. +99890 812 54 54; ORCID: 0000-0001-8915-5962

JEL classification: M4, M41

Annotatsiya. Mazkur maqolada moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) bo'yicha o'z hisobotlarini e'lon qiluvchi korxonalar uchun rasmiy e'lon qilinishi talab qilinadigan samaradorlikning qo'shimcha muhim ko'rsatkichlaridan – foizlar, soliqlar to'langunga qadar olingan foyda, ya'ni EBIT (Earnings Before Interest, Taxes) indikatorini hisobga olishning o'ziga xos xususiyatlari milliy qonunchiligimiz va milliy standartlarimiz bilan solishtirilgan holda o'rganib chiqilgan.

Abstract. This article examines the specific features of accounting for the EBIT indicator (Earnings Before Interest and Taxes), one of the additional key performance indicators, in comparison with our national legislation and national accounting standards. Enterprises publishing their financial statements in accordance with International Financial Reporting Standards (IFRS) are required to officially disclose this indicator.

Аннотация. В данной статье рассматриваются специфические особенности учета показателя EBIT (Прибыль до вычета процентов и налогов), одного из дополнительных ключевых показателей эффективности в сравнении с нашим национальным законодательством и национальными стандартами, который предприятия, публикующие свои отчеты в соответствии с международными стандартами финансовой отчетности (МСФО), обязаны официально публиковать.

Kalit so'zlar. Earnings Before Interest, Taxes (EBIT), moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS), moliyaviy hisobotning milliy standartlari (MHMS), samaradorlikning qo'shimcha muhim ko'rsatkichlari, daromadlar va xarajatlar tarkibi, davlat ishtirokidagi korxonalar, qaytarib qoplab berilgan foyda solig'i.

Keywords. Earnings Before Interest and Taxes (EBIT), International Financial Reporting Standards (IFRS), National Financial Reporting Standards (NFRS), additional key performance indicators, composition of income and expenses, enterprises with state participation, reimbursed income tax.

Ключевые слова. Earnings Before Interest and Taxes (EBIT), международные стандарты финансовой отчетности (МСФО), Национальные стандарты финансовой отчетности (НСФО), дополнительные ключевые показатели эффективности, состав доходов и расходов, предприятия с государственным участием, возмещенный налог на прибыль.

KIRISH

Bugungi kunda moliyaviy hisob tizimini xalqaro talab va standartlarga muvofiq takomillashtirish va bunda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq samaradorlikning qo'shimcha muhim ko'rsatkichlarini hisobga olishdagi ustuvor masalalarni hal etish – O'zbekistondagi MHXS ga o'tgan korxonalar oldidagi dolzarb vazifalardan biri bo'lib turibdi. Shu vazifalar qatorida 2026-yilning dekabriga qadar O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi tomonidan "Daromadlar va xarajatlar tarkibi to'g'risida"gi moliyaviy hisobotning milliy standarti ishlab chiqilishi vazifasi mavjudligini ham keltirishimiz mumkin¹.

Bunda albatta mazkur moliyaviy hisobotning milliy standartini ishlab chiqishda "Xarajatlar tarkibi to'g'risida" gi Nizomda ham tegilshi o'zgartirish va qo'shimchalar keltirilishi va xalqaro talablarga moslashtirilishi, shuningdek, qolaversa tegilshi tartib-qoidalar "Xarajatlar tarkibi to'g'risida" gi Nizom talablaridan kelib chiqib belgilanishi ham o'ta muhim ahamiyat kasb etadi².

1 Mo'liyaviy hisob tizimini xalqaro talab va standartlarga muvofiq takomillashtirish chora-tadbirlari t'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 15.09.2025 yildagi PQ-282-son.

2 Ma'xsulot (ishlar, hizmatlar)ni ishlab chiqarish va sotish xarajatlarining tarkibi hamda mo'liyaviy natijalarni shakllantirish tartibi t'g'risida Nizom. Vazirlar Ma'kamasi 1999 yil 5 fevraldagi 54-son qarori bilan tasdiqlangan.

2026-2030-yillarga mo'ljallangan «O'zbekiston-2030» strategiyasining 1-ilovasidagi “Barqaror iqtisodiy o'sish orqali aholi farovonligini ta'minlash” nomli 2-bo'limi, 250-bandiga muvofiq “Milliy standartlarni xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish darajasini 2030-yilga qadar 80 foizga yetkazish” maqsadlari belgilangan³. Ushbu maqsadlarga erishishda mazkur maqola ma'lum bir darajada dasturilamal bo'la olishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

2006-yilning 16-oktyabrida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Ustav fondida davlat ulushi bo'lgan korxonalarining samarali boshqarilishini va davlat mulkining zarur darajada hisobga olinishini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida” gi 215-son Qarori qabul qilindi. Mazkur qarorning 1-ilovasiga muvofiq “Davlat korxonalarini to'g'risida” gi Nizom ishlab chiqildi.

Davlat korxonalarini to'g'risida Nizomning 13-bandiga asosan muassis har yili ijro etuvchi organ faoliyati samaradorligini baholash ko'rsatkichini nazarda tutuvchi korxonaning biznes-rejasini tasdiqlashga hamda har yili kamida bir marta ijro etuvchi organing uning bajarilishi haqidagi hisobotini eshitishga majbur etib belgilangan edi. Shundan so'ng mazkur Nizom O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 7-noyabrda 709-son qarori 7-bandining “b” qismi bilan o'z kuchini yo'qotgan, - deb e'lon qilindi. Ammo qarorning 2-“Korxonalaridagi ichki audit xizmati to'g'risidagi Nizom” nomli ilovasi, shuningdek, 3-«Davlatga tegishli aksiyalar paketlarini (ulushlarni) ishonchli boshqaruvga berish tartibi to'g'risidagi Nizom” kabi ilovalari bugungi kunga qadar amalda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015-yil 24-apreldagi “Aksiyadorlik jamiyatlarida zamonaviy korporativ boshqaruv uslublarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida” gi PF-4720-son Farmonini bajarish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2015-yil 28-iyuldagi 207-son qarori qabul qilindi⁴.

Mazkur qarorga muvofiq davlat ulushi bo'lgan aksiyadorlik jamiyatlari va boshqa xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyati samaradorligini baholash mezonlari to'g'risidagi nizom ishlab chiqildi va ushbu tashkilotlarda faoliyat samaradorligini belgilovchi samaradorlikning muhim ko'rsatkichlari (KPI – Key Performance Indicators) mezonlari belgilandi hamda ularga mazkur mezonlarni amalda qo'llash tavsiya etildi.

Shundan so'ng 2018-yil 14-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Davlat ishtirokidagi korxonalarini moliyaviy sog'lomlashtirish tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida” gi 1013-son qarori qabul qilindi.

Mazkur Qarorning “Davlat ishtirokidagi korxonalarining moliyaviy-iqtisodiy holati tahlilini o'tkazish Reglamenti” nomli 2-ilovasiga muvofiq korxonalar moliyaviy-iqtisodiy ahvolidan asosiy ko'rsatkichlari (mezonlari) ishlab chiqildi va ularni hisoblash formulalari tahlillari bilan sharhli ravishda bayon qilib berildi. Shuningdek, korxonalarini iqtisodiy holatiga ko'ra:

- a) iqtisodiy barqaror;
- b) iqtisodiy tavakkalchilik;
- v) iqtisodiy nochor;
- to'lov qobiliyatini tiklash imkoniyatiga ega bo'lgan;
- to'lov qobiliyatini tiklash imkoniyatiga ega bo'lmagan kabi guruhlariga ajratish mexanizmi ishlab chiqildi⁵.

Tadrijiy jihatdan tahlil qiladigan bo'lsak, keyinchalik 2020-yil 9-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Davlat ishtirokidagi korxonalar ijro etuvchi organi faoliyati samaradorligini baholash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida” gi 775-son Qarori qabul qilindi. Mazkur qarorning 29-bandi “m” bandiga muvofiq, samaradorlikning muhim ko'rsatkichlari, samaradorlikning yig'indi ko'rsatkichi va ularning yil yakunlari bo'yicha bajarilishi auditorlik tashkiloti tomonidan, yil yakunlari bo'yicha audit o'tkazish to'g'risidagi shartnomaning alohida qo'shimcha predmeti doirasida yoki alohida auditorlik tashkiloti tomonidan turdosh xizmatlari ko'rsatish yo'li bilan tekshirilishi Vazirlar Mahkamasining 2015-yil 28-iyuldagi 207-son qaroriga qo'shimcha va o'zgartirish sifatida to'ldirilishi keltirib o'tildi.

Shuningdek, 207-son ushbu qarorning 2a-“Samaradorlikning asosiy ko'rsatkichlari ro'yxati” (rus tilida) ilovasi yangi tahrirda bayon etilishi belgilangan. Bundan tashqari 207-son qarorning 3a-“Samaradorlikning muhim ko'rsatkichlarini hisoblash tartibi” nomli (rus tilida) ilovasi, shu bilan birga “Samaradorlikning qo'shimcha muhim ko'rsatkichlarini hisoblash tartibi” nomli (rus tilida) ilovasi ham yangi tahrirda bayon qilinishi belgilangan.

3 Мамлакат тараққиётининг 2030 йилгача мўлжалланган устувор йўналишлари доирасида ислохотларни изчил давом эттириш ва янги босқичга олиб чиқишнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони, 16.02.2026 йилдаги ПФ-21-сон.

4 O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Qarori. Davlat ulushi bo'lgan aksiyadorlik jamiyatlari va boshqa xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyati samaradorligini baholash mezonlarini joriy etish to'g'risida. Toshkent sh., 2015-yil 28-iyul, 207-son.

5 Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Қарори. “Давлат иштирокидаги корхоналарни мoliyaviy соғломлаштириш тизimini тубдан тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”. Тошкент ш., 2018 йил 14 декабрь, 1013-сон

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolada induksiya va deduksiya metodlari, deskriptiv tahlil, qiyosiy tahlil, amaliy hisob kitob va moliyaviy hisobot tahlili metodlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

207-son qarorga muvofiq samaradorlikning qo'shimcha muhim ko'rsatkichlari ro'xatidagi "Foizlar, soliqlar to'lagunga qadar olingan foyda (EBIT — Earnings Before Interest, Taxes)", "Foizlar, soliqlar va amortizatsiya summalarini ayirganga qadar olingan foyda (EBITDA — Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation&Amortization)", "Xarajatlar va daromadlar nisbati (CIR — Cost Income Ratio)", "Jalb qilingan kapital rentabelligi (ROCE — Return on Capital Employed)", "Aksiyadorlik kapitali rentabelligi (ROE — Return On Equity)" hamda "Energosamaradorlik (mahsulot tannarxi tarkibida energiya xarajatlari ulushi)" kabi 6 ta ko'rsatkich tashkilotlar moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo'yicha o'z hisobotlarini e'lon qilishga o'tgandan so'ng to'ldirilishi alohida belgilab berilgan.

Mazkur maqolada biz "Foizlar, soliqlar to'lagunga qadar olingan foyda (EBIT — Earnings Before Interest, Taxes)" indikatorini tahlilini alohida o'rganib chiqamiz.

O'zbekistonda buxgalteriya hisobining milliy standartlarini qo'llash amaliyotidan bilamizki bizda foyda solig'ini to'lagunga qadar olingan foyda ko'rsatkichini hisoblab chiqarish algoritmi "Xarajatlar tarkibi to'g'risidagi Nizom"⁶ da batafsil keltirib o'tilgan. Ammo biz bu yerda u algoritmdan boshqacha, o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan algoritmdan foydalanamiz. Bizga bu yerda Earnings Before Interest, Taxes - EBIT, ya'ni "Foizlar, soliqlar to'lagunga qadar olingan foyda" ko'rsatkichini aniqlashimiz uchun dastavval yalpi foyda (zarar), asosiy xo'jalik faoliyatidan olingan foyda (zarar), umumxo'jalik faoliyatidan olingan foyda (zarar) hamda favqulotda foyda va zararlarni alohida hisoblab chiqishimiz talab etilmaydi.

Bizga bu yerda birlamchi hisob ma'lumotlari sifatida korxonaning to'langan foizli xarajatlari hamda olingan foizli daromadlari summasi, korxonaning favqulotda foyda va zararlari summasi, foyda solig'i bo'yicha xarajatlari summasi, qaytarib qoplab berilgan foyda solig'i summasi hamda sof foyda summolari kerak bo'ladi.

Bizning maqsadimiz olingan sof foydaga foizli xarajatlarni qo'shib, foizli daromadlarni ayirish, shuningdek, chiqqan summaga favqulotda zararni qo'shib, favqulotda foydani ayirish, qaytarib qoplab berilgan foyda solig'i summasini ayirish, undan so'ng esa chiqqan summaga foyda solig'i bo'yicha xarajatlarni qo'shish bo'lib hisoblanadi.

Endi yuqorida keltirilgan izoh va tushuntirishlar asosida bitta namunaviy masalani keltirib o'tamiz.

Deylik, hisobot yilida korxonaning to'langan foizli xarajatlari — 210 mln. so'mni, olingan foizlari — 35 mln. so'mni, favqulodda foydasi — 45 mln. so'mni, favqulodda zararlari — 120 mln. so'mni, qaytarib qoplab berilgan foyda solig'i summasi — 20 mln. so'mni, foyda solig'i bo'yicha xarajatlari — 320 mln. so'mni va sof foydasi esa — 980 mln. so'mni tashkil etgan.

Bunda bizga topshiriq sifatida foizlar va soliqlar to'lagunga qadar olingan foyda (EBIT) ko'rsatkichini topish berilgan bo'lsin.

Biz buning uchun yuqorida keltirilgan izoh va tushuntirishlar asosida quyidagi hisob-kitoblarni amalga oshiramiz:

$$EBIT = 980,0 + 320,0 - 20,0 - 45,0 + 120,0 + 210,0 - 35,0 = 1\,530 \text{ mln. so'm.}$$

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo'yicha EBIT odatda kundalik operatsion faoliyatdan keladigan foydani aks ettirish maqsadida hisoblanadi va qo'llaniladi, bunda boshqa korxonalar va tashkilotlarga kiritilgan ulushli daromadlar aks ettirilmaydi.

EBIT indikatorini aniqlashning o'ziga xos xarakterli jihati shundaki, mazkur indikator o'zining kreditorlar oldidagi qarz yukini o'zini sof pul oqimi bilan qoplay olish qobiliyatini ko'rsatib beradi.

Ammo shuni ham aytib o'tishimiz lozimki, buxgalteriya hisobi milliy standartlariga muvofiq kreditorlar oldidagi qarz yuki bu tartibga muvofiq hisoblab chiqilmaydi. Bunda BHMS ga muvofiq qarz yuki sifatida korxonalar, tashkilotning joriy hisobot davrida to'lashi kerak bo'lgan barcha kreditorlik qarzdorligi summasi asos qilib olinadi.

Xulosa va takliflar sifatida aytish mumkinki, mazkur EBIT indiktori qiymatini tavsiya etiladigan yoki minimal me'yorini belgilash bo'yicha me'yoriy qiymatlari bugungi kungacha hali ishlab chiqilmagan. Bu esa bizga amaliyotda hali o'z yechimini kutayotgan dolzarb vazifalarni amalga oshirish mas'uliyatini yuklaydi.

6 Maхsulot (ishlar, хизматлар)ни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисида Низом. Вазирлар Махкамасининг 1999 йил 5 февралдаги 54-сон қарори билан тасдиқланган.

Umuman olganda EBIT indikatori qiymati qancha yuqori bo'lsa, bu korxonaning shuncha yaxshi ishlayotganligini ko'rsatib beradi. Bunda mazkur indikatorni dinamik ravishda o'zgarishini va shu tarmoqning boshqa korxonaga va tashkilotlari EBIT indikatori bilan solishtirishni amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Bunda biz e'tibor berishimiz kerak bo'lgan jihat shundaki, mazkur "EBIT", ya'ni "Foizlar, soliqlar to'laganga qadar olingan foyda" ko'rsatkichi, agarda korxonaning olgan sof foyda ko'rsatkichi aslida zararga teng bo'lsa, ya'ni oddiyroq talqinda aytadigan bo'lsak, korxonaning jami daromadlaridan jami xarajatlari ko'p bo'lsa, "EBIT" ko'rsatkichi foydani emas, balki zararni aks ettiradigan ko'rsatkich sifatida e'tirof etilishi lozim bo'ladi.

Shuning uchun ham "EBIT", ya'ni "Foizlar, soliqlar to'laganga qadar olingan foyda" ko'rsatkichi nomini "Foizlar, soliqlar to'laganga qadar olingan foyda (zarar)" ko'rsatkichi, - deb qayta nomlash maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Мамлакат тараққиётининг 2030 йилгача мўлжалланган устувор йўналишлари доирасида ислохотларни изчил давом эттириш ва янги босқичга олиб чиқишнинг кўшимча чора-тадбирлари тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони, 16.02.2026 йилдаги ПФ-21-сон;
2. Молиявий ҳисоб тизимини халқаро талаб ва стандартларга мувофиқ такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори, 15.09.2025 йилдаги ПҚ-282-сон;
3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Қарори "Устав фондида давлат улуши бўлган корхоналарнинг самарали бошқарилишини ва давлат мулкининг зарур даражада ҳисобга олинишини таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида" Тошкент ш., 2006 йил 16 октябрь, 215-сон. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 10.11.2025 й., 09/25/709/1027-сон;
4. "Положение о критериях оценки эффективности деятельности акционерных обществ и других хозяйствующих субъектов с долей государства". Приложение к постановлению Кабинета Министров от 28 июля 2015 года № 207;
5. "Давлат иштирокидаги корхоналарни молиявий соғломлаштириш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида". Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори, 14.12.2018 йилдаги 1013-сон;
6. "Давлат иштирокидаги корхоналар ижро этувчи органи фаолияти самарадорлигини баҳолаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида". Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори, 09.12.2020 йилдаги 775-сон;
7. Маҳсулот (ишлар, хизматлар)ни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисида Низом. Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 5 февралдаги 54-сон қарори билан тасдиқланган.
8. Бухгалтерия ҳисобининг халқаро стандарти (IAS) 32 «Молиявий инструментлар: тақдим этиш». Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2022 йил 9 декабрда 3400-сон билан рўйхатга олинган. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирининг 2022 йил 10 ноябрдаги 61-сон буйруғига 18-илова.
9. https://nrm.uz/contentauth?link=06e2f5671927f9f638bf7c5678537c09&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana ;
10. Молиявий ҳисобининг халқаро стандарти (IFRS) 9 «Молиявий инструментлар». Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2022 йил 9 декабрда 3400-сон билан рўйхатга олинган. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирининг 2022 йил 10 ноябрдаги 61-сон буйруғига 35-илова.
11. https://nrm.uz/contentauth?link=77da95c51de2e4e0017c519378da439&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana .

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>